

XIV

[1] De tots els homes, els qui estan disponibles per a la saviesa són els únics lliures d'obligacions, són els únics que estan vius;⁸⁵ en efecte, no s'ocupen com cal solament de la seva pròpia època, sinó que afegeixen la infinitud dels temps al seu propi temps: s'enriqueixen amb tots els anys que han transcorregut abans d'ells. Si no és que som uns perfectes desagraïts, hem de reconèixer que aquells preclaríssims creadors de doctrines sublimes nasqueren en benefici nostre i en benefici nostre aparellaren per endavant el curs de la nostra vida: el treball d'altri ens emmena vers unes realitats bellíssimes que ells tragueren de les tenebres a la llum.⁸⁶ No ens està vedat cap segle, tenim accés a tots ells, i si, a causa de l'alta de mires del nostre esperit, ens abelleix superar les limitacions de l'esquifidesa humana, tenim molt espai de temps per on podem vagarejar: [2] ens està permès debatre en companyia de Sòcrates, dubtar en companyia de Carnèades, en companyia d'Epicur reposar, en companyia dels estoics vèncer la naturalesa humana, en companyia dels cíncics ultrapassar-la.⁸⁷ Atès que les lleis de la natura consenten que entrem a participar del curs sencer de la història, ¿per què no ens lliurem amb tota l'ànima —des de la nostra transició exigua i caduca pel temps— a aquelles coses que són incommensurables, que són eternes, que són afins a les més perfectes? [3] Aquells que corren d'un lloc a l'altre d'obligació en obligació i que es neguitegen a si mateixos i als

altres, quan han perdut ben bé el seny, quan s'han passejat cada dia pels llindars de tothom i no han passat de llarg per davant de cap porta oberta,⁸⁸ quan han escampat interessadament la seva salutació per les cases més apartades, que pocs protectors, entre tants, podran arribar a veure⁸⁹ en una Roma tan immensa i tan ocupada en ambicions vàries! [4] Quants seran aquells que se'ls trauran de sobre a causa de la son o la disbauxa o la desconsideració! Quants els que, després de fer-los patir una llarga espera, passaran de llarg pretextant que tenen pressa! Quants evitaran sortir per l'atri abarrotat de clients i s'escapoliran per accessos secrets de la casa —com si no fos més desconsiderat el fet d'enganyar-los que el de no voler rebre'ls—! Quants, mig adormits i amb ressaca per la borratxera de la vetlla, remugaran enmig d'un badall descaradíssim el nom —que mil cops els han xiuxiuejat sense descloure a penes els llavis—⁹⁰ d'aquells dissortats que interrompen llur propi son per restar a l'expectativa del son d'un altre! [5] Nosaltres opinem —podem dir-ho— que s'ocupen de veritables obligacions aquells que volen relacionar-se cada dia, amb la més gran familiaritat, amb Zenó, amb Pitàgoras i Demòcrit i els altres mestres de bons coneixements, amb Aristòtil i Teofrast.⁹¹ Qualsevol d'aquests savis estarà a la seva plena disposició; qualsevol d'ells farà que qui se li atansi marxi més feliç, més encisat per la seva persona; cap d'ells no consentirà que ningú se'n torni sense emportar-se les mans plenes d'ell; tots els mortals poden visitar-los de nit i de dia.